

Nr 87.

Ankom till riksdagens kansli den 30 april 1929 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ytterligare statsbidrag till väghållningsdistrikt, särskilt betungade av anläggningar, utförda under kristiden.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 126, av herr *D. Hansén* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 231, av herr *R. Selberg* m. fl., har hemställts, att riksdagen måtte besluta, *dels* att i tilläggsbidrag till företag, som utfördes under kristiden, bevilja ett belopp av 700,000 kronor till fördelning efter samma grunder, som bestämdes av 1918 års riksdag, *dels ock* att hos Kungl. Maj:t begära en fullständig utredning om den hittills verkställda fördelningen samt om behovet av ytterligare tilläggsanslag för samma ändamål.

I motionerna anföres bland annat följande:

»För att i någon mån minska de ekonomiska bekymmer, i vilka ett stort antal vägdistrikt inom landet råkade genom att utföra dömda och kontrakterade vägbyggnader under den s. k. kristiden, då arbetskostnaderna stego på ett högst ödesdigert sätt, beviljade 1918 års riksdag ett tilläggsanslag om 5 miljoner kronor, som skulle få fördelas till vägföretagen efter vissa fastställda grunder, nämligen på den del, som översteg den beräknade kostnaden med mer än 10 procent. Till denna överskjutande del skulle statsmedel utgå motsvarande högst samma procentuella andel, som det ursprungliga tidigare statsbidraget till företaget bestämts.

Under de första åren beviljades tilläggsbidrag i allmänhet till det sålunda angivna maximum. Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i september 1921 meddelat, att kraven på anslaget visat sig så stora, att det år 1918 beviljade beloppet av 5,000,000 kronor icke komme att förslå och att styrelsen därför ämnade framdeles inkomma med begäran om ytterligare anslag för ändamålet, gjordes med anledning härav uti statsverkspropositionen till 1922 års riksdag det uttalandet, att det vore i hög grad tveksamt, huruvida ytterligare anslag finge påräknas, samt att fördelningen av dittills beviljade medel därför borde så anordnas, att vidare anslagskrav för ändamålet måtte kunna från styrelsens sida undvikas.

I följd av detta uttalande vidtog styrelsen från början av år 1922 en avsevärd minskning av tilläggsbidragens storlek, så att de därefter beviljades till i medeltal blott 43 % av det högsta enligt de fastställda grunderna medgivna beloppet, och under de påföljande två åren 1923 och 1924 förekom ingen tilldelning från anslaget. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåg sig nämligen

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 6 saml. 46 häft. (Nr 87—88.) 817 903 29 1

böra reservera de återstående medlen, uppgående till 1,000,000 kronor, till dess kraven på bidrag från alla härtill berättigade företag kunde överskådas.

Med föranledande av vid 1924 års riksdag avgivna motioner om beredande av ytterligare tilläggsbidrag av ifrågavarande slag, *föklarade riksdagen, att det visserligen syntes komma att visa sig erforderligt, att ytterligare medel bereddades för ändamålet, men att det dock krävdes en tillförlitligare överblick över de totala anslagskraven* än som för det dåvarande vore möjligt, innan det syntes riksdagen möjligt att avgöra, under vilka former den tidigare beslutade avvecklingen av ifrågavarande ersättning för kristidens kostnader skulle kunna ske på ett rättvist sätt och utan alltför stora ökade utgifter för statsverket, och fann sig riksdagen med hänsyn härtill icke kunna då anvisa nytt anslag för ändamålet, utan anhöll allenast, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande de grunder, som hädanefter borde följas vid tilldelandet av bidrag från ifrågavarande anslag, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Den sålunda av riksdagen begärda utredningen verkställdes därefter av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som fann, att det maximala medelsbehovet för ändamålet, såväl ifråga om redan slutförda och av styrelsen godkända företag, vilka ännu ej beviljats tilläggsbidrag, som beträffande då icke avslutade företag, vilka ansågos kunna ifrågasättas till bidrags erhållande, uppginge till 5,363,000 kronor, om tilläggsbidrag skulle utgå till hela det belopp, som enligt gällande bestämmelser högst kan ifrågakomma.

Vid överlämnandet av sagda utredning hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarat sig anse det vara synnerligen önskvärt, att åtminstone den proportion å bidragen, som från början av år 1922 kunnat medgivas med i medeltal 43 %, även skulle kunna i medeltal bibehållas för de återstående företag, som kunde ifrågakomma till bidrag, och har med denna inskränkning i tilläggsbidragens storlek beräknat det utöver det redan tillgängliga beloppet av 1,000,000 kronor behövligen ytterligare 1,500,000 kronor samt hemställt, att för ändamålet måtte anvisas detta sistnämnda belopp. Därvid har styrelsen förutsatt och framhållit, att vid bifall till styrelsens framställning skulle bidragen utdelas med det av riksdagen förordade hänsynstagandet i de särskilda fallen till vederbörande distrikts ekonomiska ställning, så att endast de ekonomiskt hårdast betungade väghållningsdistrikten skulle kunna påräkna bidrag med det enligt gällande författning medgivna högsta beloppet.

1925 års riksdag beviljade emellertid icke den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen såsom ytterligare erforderliga ansedda summan 1,500,000 kronor utöver av 1918 års riksdag beviljade 5 miljoner kronor, utan har sedermera allenast anvisat återstoden 1 miljon kronor av det senare beloppet, så att för nästkommande budgetår icke finnas några medel tillgängliga för ovan angivna ändamål.»

*Utskottets
yttrande.*

Till en början anser sig utskottet till frågans klarläggande böra erinra, att sedan 1918 års riksdag beviljat ett engångsanslag av 5,000,000 kronor för beredande av tilläggsbidrag på grund av prisstegringar under kristiden samt detta belopp sedermera i olika poster i sin helhet anvisats, 1925 års riksdag ytterligare för ändamålet ställt till förfogande 1,000,000 kronor. Detta skedde för att mildra den ojämnhet i tilldelningen av medel, som inträtt genom att under de första åren bidrag för merkostnadernas täckande i allmänhet bevil-

jades med högsta medgivna belopp utan att hänsyn togs till vederbörande intressenters ekonomiska bärkraft.¹⁾

Vid framläggandet av Kungl. Maj:ts förslag till 1925 års riksdag om beviljande av ovannämnda ytterligare anslag å 1,000,000 kronor förutsatte departementschefen, att medel ej vidare skulle äskas för ändamålet. En vid 1925 års riksdag väckt motion om beloppets höjning till 1,500,000 kronor avlogs också av riksdagen.

Enligt vad från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppgivits, har man under de senaste åren vid tilläggsbidragens utanordnande sökt anpassa dessa efter företagarnas olika ekonomiska bärkraft. Ytterligare återstår dock ett 40-tal företag, som äro av beskaffenhet att kunna tilldelas tilläggsbidrag, men till vilka dylikt bidrag ännu ej utanordnats. Till fördelning mellan dessa företag finnes emellertid reserverat ett belopp av 330,400 kronor; enligt verkställda beräkningar skulle detta belopp förslå för en tilldelning åt ifrågasvarande återstående företag med i genomsnitt något över 40 procent av maximitilläggsbidraget eller samma procentsats, varmed bidraget under senare åren i medeltal utgått.

Tvivelsutan har genom det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under de första åren tillämpade förfaringssättet att utan närmare prövning av vederbörande intressenters olika ekonomiska bärkraft tilldela högsta möjliga statsbidrag en del ekonomiskt svaga väghållningsdistrikt kommit i en ogynnsam ställning.

Att, på sätt motionärerna synas avse, ytterligare statsmedel skulle ställas till förfogande för beredande av tilläggsbidrag för samtliga ifrågasvarande väganläggningar upp emot högsta medgivna belopp enligt de av riksdagen 1918 beslutade grunder, kan utskottet ej tillstyrka. Men det synes vara förtjänt av övervägande, huruvida ej vissa synnerligen hårt betungade väghållningsdistrikt skäligen kunde komma i åtnjutande av något tilläggsbidrag utöver de belopp, som enligt ovan angivna beräkningsgrund av omkring 40 procent tillgodonjutits eller avses att tilldelas. Den närmare utredning, som erfordras för ställningstagande till spörsmålet om dylikt bistånd, lär ankomma på Kungl.

¹⁾ Mom. 1—3 av kungörelsen i ämnet (1918: 887) är av följande lydelse:

»Mom. 1. Tilläggsbidrag kan ifrågakomma beträffande företag, för vilka medel använts från anslagen till bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar, till understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder ävensom till anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, under villkor, att de verkliga kostnaderna för företagen på grund av under kristiden uppkomna allmänna prisstegringar med minst tio procent överstiga de enligt fastställda arbetsplaner beräknade.

Mom. 2. Ansökan om tilläggsbidrag skall ingivas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt vara åtföljd av räkenskaper, förda på sådant sätt, att den verkliga kostnaden för vederbörande företag må kunna så noggrant som möjligt utrönas.

Mom. 3. Tilläggsbidrag må av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beviljas till högst så stor del av den på grund av förenämnda prisstegringar uppkomna skillnaden mellan den verkliga kostnaden för företaget, sådan denna kostnad efter granskning av förda räkenskaper och dylikt kan godkännas, och den vid arbetsplanens fastställelse beräknade kostnaden, ökad med tio procent, som det ursprungligen beviljade statsanslaget utgör av den beräknade kostnadssumman. Vid bestämmande av tilläggsbidragets storlek skall hänsyn tagas även till vederbörande intressenters ekonomiska kraft.»

Maj:ts föranstaltande. I förevarande ordning finner utskottet sig ej kunna tillstyrka ett tillmötesgående av motionen i vidare mån än att utskottet förordar utredning i det angivna avseendet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande av herr Hansén m. fl. och herr Selberg m. fl. väckta motioner (I: 126 och II: 231), må hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån ytterligare statsbidrag må ifrågakomma för väghållningsdistrikt, som äro särskilt hårt betungade till följd av anläggningar, utförda under kristiden.

Stockholm den 30 april 1929.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, J. L. Widell, O. Bergqvist, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *P. A. Dahl, K. V. Rydén, N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *C. I. Asplund, P. A. Bergström, D. Hansén* och *K. A. W. Björck*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *L. J. Carlsson-Frosterud, B. F:son Holmgren, J. Olofsson* i Digernäs, *S. Persson* i Fritorp, *O. Nilsson* i Örebro, *O. E. F. Järte, A. Danielsson, C. A. Anderson* i Storegården och *P. C. Jonsson* i Eskilstuna.
